

การศึกษารูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินบริเวณที่ราบสูงแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง
: กรณีศึกษา อำเภอเมืองสมุทรสงคราม อัมพวา บางคนที และคาเป็นสะควา

นางสาวจันทน์ เลิศจินดาทรัพย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำถามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและ เมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและ เมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-096-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018365

A STUDY OF COMMUNITY PATTERN AND LANDUSE OF THE LOWER MAEGLONG FLOOD PLAIN
: CASE STUDIES OF AMPHOE MUANG SAMUT SONGKHRAM,
AMPHAWA, BANG KHONTHI AND DAMNOEN SADUAK

Miss Jantanee Lertjindasup

A Thesis submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning
Department of Urban and Regional Planning
Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-096-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษารูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง
: กรณีศึกษาอำเภอเมืองสมุทรสงคราม อัมพวา บางคนทีและดำเนินสะดวก

โดย นางสาวจันทน์ เลิศจินดาทรัพย์

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ชวัลสรวง อติโพธิ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

พร วิเศษ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ท้าว รัชราช)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

สุวัฒนา ธาคานิต

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ธาคานิต)

ชวัลสรวง อติโพธิ

.....กรรมการ
(อาจารย์ ชวัลสรวง อติโพธิ)

มรว. วิมลเลิศ เทวกุล

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มรว. วิมลเลิศ เทวกุล)

นพรัตน์ คาบมานนท์

.....กรรมการ
(ดร. นพรัตน์ คาบมานนท์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สันถิ เลิศจินดาทรัพย์: การศึกษารูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง : กรณีศึกษาอำเภอเมืองสมุทรสงคราม อัมพวา บางคนที และดำเนินสะดวก (A STUDY OF COMMUNITY PATTERN AND LANDUSE OF THE LOWER MAEGLONG FLOOD PLAIN : CASE STUDIES OF AMPHOE MUANG SAMUT SONGKHRAM, AMPHAWA, BANG KHONTHI AND DAMNOEN SADUAK) อ.ที่ปรึกษา : อ.ขวัญสว่าง อติโพธิ, 398 หน้า.

ISBN 974-581-096-7

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบถึงลักษณะของรูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่และเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ซึ่งเป็นชุมชนน้ำชายฝั่งทะเลมีรูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินในลักษณะของสังคมเกษตรกรรม โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ชุมชนชาวสวน ชาวประมง และชาวนา ชุมชนที่มีความสำคัญที่สุดและแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนน้ำในที่ราบภาคกลางคือ ชุมชนชาวสวน ซึ่งมีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับแม่น้ำลำคลองอย่างมาก และมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของไทยแต่ดั้งเดิม ปัจจุบันชุมชนเหล่านี้กำลังได้รับผลกระทบจากการพัฒนาประเทศตามนโยบายประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศน์วิทยา โดยเฉพาะทำให้ระบบการผลิตด้านการเกษตรกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง ชุมชนชาวสวนมีรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกันเป็น 2 ลักษณะ คือ ชาวสวนดำเนินสะดวกให้ความสำคัญกับตลาดและการทำเกษตรแบบเร่งรัด ส่วนชาวสวนมะพร้าวสมุทรสงครามยังคงยึดมั่นอยู่กับการทำเกษตรตามบรรพบุรุษ, เกิดธุรกิจการเพาะเลี้ยงกุ้งน้ำเค็มพัฒนาในพื้นที่ชายฝั่งทะเล เป็นผลให้ป่าชายเลนเสื่อมโทรมและชาวประมงได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้มีแนวโน้มว่าชุมชนชาวนาจะหมดไปเนื่องจากนาข้าวถูกเปลี่ยนเป็นส่วน

แนวทางพัฒนาที่เหมาะสมคือ การส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่ใช้วิธีการทางธรรมชาติเป็นหลัก เพื่อเป็นการรักษาสมดุลย์ระบบนิเวศน์ และเพื่อให้อัดคล้องกับการสร้างเศรษฐกิจที่ดีและการอนุรักษ์ชุมชนน้ำ ควรส่งเสริมการทำอุตสาหกรรมต่อเนื่องการเกษตรในครัวเรือน และการส่งเสริมกิจกรรมในแม่น้ำลำคลอง เช่น การคมนาคมขนส่งทางน้ำ ตลาดน้ำ เป็นต้น

ประเด็นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่มากที่สุดคือ การจัดระบบน้ำทั้งน้ำดีเพื่อการเกษตรและการแก้ไขปัญหาน้ำเค็มและน้ำเสียที่มาจากนอกพื้นที่ นอกจากนี้จำเป็นต้องฟื้นฟูป่าชายเลน และปรับปรุงสภาพพื้นที่ดินชายฝั่งทะเลให้ดีขึ้น เพื่อช่วยชุมชนชาวประมง และเพื่อเป็นการสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศน์ชายฝั่งทะเล.

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางผังเมือง
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

C035115 : MAJOR URBAN AND REGIONAL PLANNING

KEY WORD : COMMUNITY PATTERN AND LANDUSE/THE LOWER MAEGLONG FLOOD PLAIN
JANTANEE LERTJINDASUP : A STUDY OF COMMUNITY PATTERN AND LANDUSE
OF THE LOWER MAEGLONG FLOOD PLAIN : CASE STUDIES OF AMPHOE MUANG
SAMUT SONGKHRAM, AMPHAWA, BANG KHONTHI AND DAMNOEN SADUAK. THESIS
ADVISOR : MR.KWANSUANG ATIBODHI, Ed.D. 398 pp. ISBN 974-581-096-7

The objective of this study is to achieve better understanding about the community pattern and landuse. To identify the problems in the area in order to propose the guidelines for the development. To be a source for further study.

The study reveals that agrarian society is the most outstanding character of the community pattern and landuse of the lower Maeglong flood plain, which was an estuarine community. The patterns of the communities can be categorized into three groups; fruit orchard, fishing and paddy farming. Fruit orchard farming community, which expresses the unique of the central flood plain, is the most important pattern. The way of life depends mainly upon waterways i.e. rivers and canals, and represents conventional Thai culture. At present, all communities in the area have been affected by the country's development according to the 'NICS' policies. These result make the landuse changed and cause economic, social and ecosystem problems, especially the agricultural production system affected. The production system in the fruit orchard can be divided into two types; the intensive commercial agriculture adopted by the fruit orchard farmers in Damnoensaduak, and the conventional agriculture adopted by coconut orchard farmers in Samutsongkharm. Rapid growth of intensive shrimp farmings deteriorate mangrove forest and ecosystem in fishing community. Paddy farming community is gradually converted to fruit orchard farming community.

The development guideline in accordance with the results of study is that natural-processed farming which can provide reasonable benefit is necessary in order to restore the ecosystem and conserve the character of conventional estuarine communities. Furthermore, household industries related to agriculture, and activities in waterways, such as water transportation and floating market, should be encouraged.

Water management is the most important issue in the development of the area; both in irrigation system and dealing of salt water and polluted water from outside the area. Moreover, to help fishing communities and create a balance of the off-shore ecosystem, restoration of mangrove forest and improvement of physical condition of coastal area is necessary.

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางผังเมือง
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างค้ำจุนของ อาจารย์
ขวัญสรวย อติโพธิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา
ธาคานิติ หัวหน้าภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ซึ่งท่านทั้งสองได้ให้คำแนะนำและข้อคิด
เห็นต่าง ๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุน
อุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา, คณาจารย์และนิสิต ภาควิชา
การวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ภาค
วิชาสถาบันคชกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, เจ้าหน้าที่
และประชาชน จังหวัดสมุทรสงครามและอำเภอคาเนินสะควก ซึ่งสนับสนุนและให้กำลังใจแก่
ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

นางสาวจันทน์ เลิศจินดาทรัพย์

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	หน้า
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนที่	ณ, น, ฐ
สารบัญแผนภูมิ	ต, ฒ
สารบัญรูปภาพ	ณ
	ค

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ	2
1.2 เป้าหมายของการศึกษา	11
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	12
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	12
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	12
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	13
1.7 ค่าจํานวนความ	13
1.8 แนวความคิดและข้อสมมติฐาน	14

บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความสัมพันธ์ของแม่น้ำสาครลงกับชุมชนชนบทหรือสังคมเกษตรกรรม	15
2.2 สังคมชนบทไทย	21
2.3 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์	23
2.4 รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในชนบท	30
2.5 การอาชีพที่คิดเพื่อทำการเกษตร	37
2.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการอาชีพที่คิดเพื่อการเกษตร	38
2.7 ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการอาชีพที่คิดเพื่อการเกษตร	39
2.8 เกษตรผสมผสาน ทางออกในไร่นาของเกษตรกร	41
2.9 การสร้างหลักพัฒนาแบบไทยในชนบท	42
2.10 โครงการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
2.11 สรุปแนวความคิดและโครงการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46

	หน้า
บทที่ 3 สภาพพื้นฐานทั่วไปของที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	
3.1 ความเป็นมาของพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	48
3.2 สภาพทางกายภาพ	69
3.3 ลักษณะประชากร	91
3.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ	117
3.5 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	133
3.6 การบริการทางสังคม	144
บทที่ 4 รูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	
4.1 รูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ในอดีตครึ่ง เดิม (ก่อนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 กรุงรัตนโกสินทร์)	159
4.2 รูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างในอดีต ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงก่อน พ.ศ.2500	161
4.3 รูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างในช่วง ระหว่างแผนพัฒนาชาติฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2500-พ.ศ.2524)	165
4.4 รูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินที่ราบลุ่มในช่วงระหว่างแผนพัฒนาชาติ ฉบับที่ 5-6	173
4.5 สรุปประเด็นสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดิน ในที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	184
4.6 ลักษณะการใช้ที่ดินที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างในปัจจุบัน	187
4.7 รูปแบบชุมชนในที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างในปัจจุบัน	212
4.8 สรุปรูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ...	286
บทที่ 5 ประเด็นปัญหาและแนวทางการพัฒนา	
5.1 ประเด็นปัญหาสำคัญที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดิน ในที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	292
5.2 ความต้องการของท้องถิ่น	299
5.3 แนวทางการพัฒนา	303
5.4 สรุปแนวทางการพัฒนา	327

	หน้า
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	
6.1 ภาพรวมของชุมชนที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	335
6.2 เป็นส่วนแบบไหนจึงจะดี	338
6.3 ปัญหาเรื่องระบบน้ำค้องแก้ไขในระดับภาค	339
6.4 การฟื้นป่าชายเลนมีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ดินชายฝั่งทะเล และชุมชนชาวประมง	342
6.5 ข้อเสนอแนะ	344
6.6 แนวทางการศึกษาคือไปในอนาคต	344
บรรณานุกรม	346
ภาคผนวก	349

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1.1 ตารางแสดงสัดส่วนและการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายเงินที่ราบลุ่มแม่น้ำ แม่กลองตอนล่าง พ.ศ.2517 และ พ.ศ.2521	4
ตาราง 3.1 วิศวกรรมการที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	57
ตาราง 3.2 การแบ่งเขตการปกครองที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	71
ตาราง 3.3 การใช้จ่ายเงินเพื่อการเกษตรกรรมที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ปี 2530/2531	81
ตาราง 3.4 แสดงจำนวนราษฎรและจำนวนบ้าน เดือนมิถุนายน ปี 2531	86
ตาราง 3.5 แสดงพื้นที่, จำนวนบ้าน และความหนาแน่นของการตั้งบ้านเรือน ในชุมชนศูนย์กลางต่าง ๆ ปี 2531	89
ตาราง 3.6 แสดงการกระจายตัวประชากรที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ...	96
ตาราง 3.7 การเปลี่ยนแปลงประชากรรายอำเภอ ปี 2507-2531	99
ตาราง 3.8 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรปี 2525 และปี 2531	102
ตาราง 3.9 แสดงความหนาแน่นและการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นประชากร..	108
ตาราง 3.10 การคาดประมาณประชากรที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	110
ตาราง 3.11 แสดงประชากรหมวดอายุ 5 ปี จำแนกตามเพศปี 2530	115
ตาราง 3.12 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสมุทรสงคราม	118
ตาราง 3.13 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดราชบุรี	119
ตาราง 3.14 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ปี 2530	125
ตาราง 3.15 แสดงประเภทโรงงาน แรงงานและเงินทุนอุตสาหกรรมปี 2530..	126
ตาราง 3.16 จำนวนสถานประกอบการและจำนวนลูกจ้างจำแนกตามตำบลปี 2531	129
ตาราง 3.17 จำนวนสถานประกอบการที่มีลูกจ้างจำแนกตามขนาด ปี 2530 ...	130
ตาราง 3.18 แสดงจำนวนผู้จดทะเบียนประกอบธุรกิจการค้า	132
ตาราง 3.19 จำนวนโรงเรียน ห้องเรียน ครู และอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู จำแนกตามระดับการศึกษารายอำเภอ ปี 2531	146
ตาราง 3.20 แสดงสถาบันทางศาสนา ปี 2531	148
ตาราง 3.21 สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	150
ตาราง 3.22 ข้อมูลทางค่าน้ำสาธารณสุข	151
ตาราง 4.1 แสดงการใช้จ่ายเงินเพื่อการเกษตร ในที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ปี 2506	176
ตาราง 4.2 แสดงการใช้จ่ายเงินเพื่อการเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2518-2531	177

	หน้า
ตาราง 4.3	แสดงการไร่ที่ดินเพื่อการเกษตรอำเภอคำเนินสะควก ปี 2506, 2521, 2528/29, 2529/30, 2531/32 178
ตาราง 4.4	แสดงจำนวนและอัตราส่วนของเนื้อที่ไถครองเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2506, 2521, 2526 179
ตาราง 4.5	พื้นที่ป่าชายเลนรายอำเภอในพื้นที่ดินชายทะเลสมุทรสงคราม ปี 2523 179
ตาราง 4.6	แสดงประเด็นสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบชุมชนและการไร่ที่ดิน 189
ตาราง 4.7	แสดงลักษณะและการไร่ที่ดิน แยกตามอำเภอปี 2531/32 191
ตาราง 4.8	แสดงพื้นที่และสัดส่วนการไร่ที่ดินเกษตรกรรม อ. เมืองสมุทรสงคราม ปี 2532 แยกรายตำบล 193
ตาราง 4.9	แสดงพื้นที่เพาะปลูกพืชสวน อ. เมืองสมุทรสงคราม ปี 2532 195
ตาราง 4.10	แสดงพื้นที่และสัดส่วนการไร่ที่ดินเกษตรกรรม อ. อัมพวา ปี 2532 199
ตาราง 4.11	แสดงพื้นที่และสัดส่วนการไร่ที่ดินเกษตรกรรม อ. บางคนที ปี 2532 203
ตาราง 4.12	แสดงการไร่ที่ดินเกษตรกรรม อ. คำเนินสะควก ปี 2532 207
ตาราง 4.13	แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และมูลค่าของมะพร้าวผลปี 2526-2531 214
ตาราง 4.14	แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และมูลค่าของมะพร้าวน้ำค้างปี 2526 ถึง 2531 214
ตาราง 4.15	แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และมูลค่าของเงาะปี 2529-2531 221
ตาราง 4.16	แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และมูลค่าของลิ้นจี่ ปี 2526-2531 221
ตาราง 4.17	แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาตลาดสมุทรสงคราม จำนวน ตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2524-2530 237
ตาราง 4.18	แสดงจำนวนเรือประมงที่มีอาชญาบัตรการประมง 2520-2522 239
ตาราง 4.19	สถิติการประมงที่สำคัญปี 2530 และปี 2532 241
ตาราง 4.20	แสดงเรือประมงที่จดทะเบียนการมีไว้ครอบครองซึ่งเครื่องมือทำการ ประมงบางชนิด ปี 2520-1430 242
ตาราง 4.21	ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำเค็มและสัตว์น้ำจืดที่จับได้ ของจังหวัดสมุทรสงคราม 243
ตาราง 4.22	แสดงภาวะการผลิตและมูลค่าเกลือสมุทร 253
ตาราง 4.23	แสดงจำนวนผู้เลี้ยงกุ้งและพื้นที่เลี้ยงกุ้งแยกประเภท ปี 2530 260
ตาราง 4.24	แสดงจำนวนผู้เลี้ยงกุ้งและพื้นที่เลี้ยงกุ้งแยกประเภท ปี 2531 261
ตาราง 4.25	แสดงจำนวนเกษตรกรและพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งกุลาค่าและจำนวนหนี้สิน ของผู้เพาะเลี้ยงกุ้งปี 2532 263
ตาราง 4.26	เปรียบเทียบพื้นที่การเลี้ยงกุ้งปี 2523 และปี 2531 265

	หน้า
ตาราง 4.27 แสดงพื้นที่นาข้าว, พืชไร่หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว, มะพร้าวและพืชอื่น ๆ ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ปี 2519	278
ตาราง 4.28 พื้นที่นาของสมุทรสงคราม	283
ตาราง 4.29 ปริมาณผลผลิตและมูลค่าข้าวเปลือก จ.สมุทรสงคราม	283
ตาราง 6.1 สรุปการใช้ที่ดินเกษตรที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	333
ตาราง 6.2 สรุปรูปแบบชุมชนในที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	334

สารบัญแนบที่

		หน้า
แผนที่	1.1 แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง	3
แผนที่	1.2 แสดงการรายใช้ที่ดินลุ่มน้ำแม่กลองปี 2517 และ ปี 2521	5
แผนที่	1.3 แสดงพื้นที่ชุมชนเกษตรที่มีความผูกพันกับแม่น้ำลุ่มน้ำแม่กลองในที่ราบลุ่ม แม่น้ำแม่กลองตอนล่าง	6
แผนที่	2.1 เขตโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง	43
แผนที่	3.1 แสดงที่ตั้งพื้นที่ศึกษา	49
แผนที่	3.2 แสดงที่ตั้งและอาณาเขตการปกครอง	70
แผนที่	3.3 แสดงการแบ่งเขตการปกครอง	72
แผนที่	3.4 แสดงลักษณะภูมิประเทศ	74
แผนที่	3.5 แสดงรายละเอียดชุมชน	76
แผนที่	3.6 แสดงเส้นทางน้ำธรรมชาติ	79
แผนที่	3.7 แสดงการรายใช้ที่ดินปี 2531	82
แผนที่	3.8 แสดงความหนาแน่นของบ้าน	88
แผนที่	3.9 ขนาดและการกระจายตัวประชากรปี 2531	92
แผนที่	3.10 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรรายอำเภอ ปี 2507-2531	100
แผนที่	3.11 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรรายตำบล ช่วงปี 2525-2531	104
แผนที่	3.12 แสดงความหนาแน่นประชากร ปี 2531	106
แผนที่	3.13 แสดงการกระจายตัวอุตสาหกรรมปี 2531	124
แผนที่	3.14 แสดงย่านพาณิชย์กรรม	135
แผนที่	3.15 โครงการขย้ายการคมนาคมขนส่งทางบกและทางน้ำ	138
แผนที่	3.16 แหล่งท่องเที่ยว	157
แผนที่	4.1 รูปแบบชุมชนและการรายใช้ที่ดินก่อนรัชกาลที่ 4	162
แผนที่	4.2 แสดงลักษณะการรายใช้ที่ดินและชุมชนศูนย์กลาง รัชกาลที่ 4-2500 ..	163
แผนที่	4.3 แสดงลักษณะการรายใช้ที่ดินช่วงแผนพัฒนาชาติฉบับที่ 1-4	168
แผนที่	4.4 แสดงพื้นที่ป่าชายเลนปี 2523	170
แผนที่	4.5 แสดงชุมชนเมืองในช่วงแผนพัฒนาชาติ 1-4	172
แผนที่	4.6 แสดงรศมีบริการให้บริการเขตชุมชนเมืองต่าง ๆ ในปัจจุบัน	183
แผนที่	4.7 การรายใช้ที่ดิน อ.เมืองสมุทรสงคราม ปี 2531-32	194
แผนที่	4.8 แสดงการรายใช้ที่ดิน อ.อัมพวา ปี 2531-32	198
แผนที่	4.9 แสดงการรายใช้ที่ดิน อ.บางคนที ปี 2531-32	204
แผนที่	4.10 แสดงการรายใช้ที่ดิน อ.ดำเนินสะดวก ปี 2531-32	209

	หน้า
แผนที่ 4.11 แสดงพื้นที่สวนมะพร้าวจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2531	213
แผนที่ 4.12 แสดงพื้นที่สวนผลไม้เศรษฐกิจ ปี 2531	220
แผนที่ 4.13 แสดงพื้นที่นาเกลือ ปี 2531	251
แผนที่ 4.14 แสดงพื้นที่นาุ้ง ปี 2532	264
แผนที่ 4.15 แสดงพื้นที่นาข้าว ปี 2519 และปี 2531	279
แผนที่ 5.1 โครงการพัฒนาป่า	306
แผนที่ 5.2 แสดงพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเล	311
แผนที่ 5.3 แสดงพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำธรรมชาติ	313
แผนที่ 5.4 แสดงโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนในอนาคต	316
แผนที่ 5.5 แสดงแนวป่าต้นน้ำเสีย	320
แผนที่ 5.6 การเสนอแนะโครงการพัฒนาระบบคลองเพื่อการคมนาคมทางน้ำ ...	324
แผนที่ 5.7 คลาดน้ำที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์	326

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิ	3.1	กลุ่มตำบลเรียงตามขนาดประชากรที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง ปี 2531 94
แผนภูมิ	3.2	โครงสร้างประชากรปี 2531 116
แผนภูมิ	4.1	แสดงการเกิดรูปแบบชุมชนและการใช้ที่ดินที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ตอนล่าง 188
แผนภูมิ	4.2	แสดงวิธีการตลาดมะพร้าวผลของสมุทรสงคราม 216
แผนภูมิ	4.3	แสดงวิธีการตลาดเกลือสมุทร 254
แผนภูมิ	4.4	แสดงวิธีการตลาดกุ้งกุลาดำ 268
แผนภูมิ	4.5	แสดงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการทำงานกุ้ง 274

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 2.1	รูปแบบทั่วไปของการกระจายการตั้งถิ่นฐาน 24
รูปที่ 2.2	รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในชนบท 32
รูปที่ 2.3	การตั้งถิ่นฐานที่มีการวางแผน 36
รูปที่ 2.4	การใช้ที่ดินตามอาชีพของ ฟอน ฌูเนน 40
รูปที่ 3.1	แสดงลักษณะการตั้งถิ่นฐานตามแม่น้ำลำคลอง 90
รูปที่ 3.2	แสดงลักษณะตลาดในพื้นที่ศึกษา 134
รูปที่ 3.3	เส้นทางการเดินเรือจากแม่น้ำแม่กลองสู่กรุงเทพฯ 139
รูปที่ 3.4	แสดงลักษณะการคมนาคมขนส่ง 140
รูปที่ 3.5	แสดงลักษณะตลาดน้ำ 158
รูปที่ 4.1	ลักษณะสวนมะพร้าวสมุทรสงคราม 222
รูปที่ 4.2	ลักษณะสวนผัก-ผลไม้ คาบเงินสะควก 233
รูปที่ 4.3	ชุมชนชาวประมงแม่กลอง 244
รูปที่ 4.4	นาเกลือแม่กลอง 255
รูปที่ 4.5	นากุ้งสมุทรสงคราม 270
รูปที่ 4.6	ชุมชนชาวนา 276
รูปที่ 5.1	วิกฤตการณ์ทุ่ง 301
รูปที่ 5.2	การใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อประโยชน์ร่วมกันระหว่างป่าไม้ กับการประมงและกิจกรรมอื่น ๆ 317
รูปที่ 5.3	ประมวลาภชีวิตชุมชนน้ำ 328